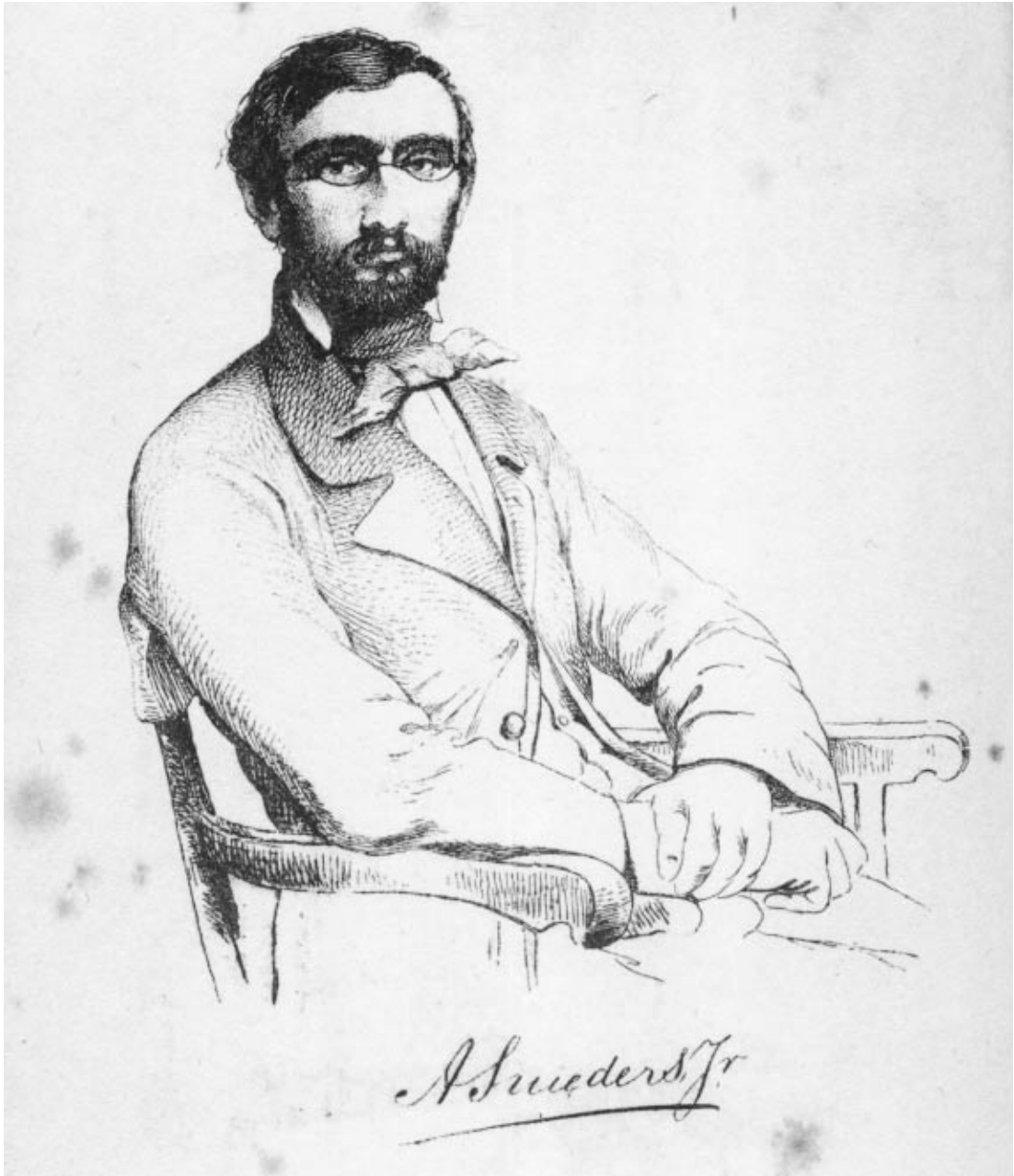

© JEAN KOENE 1994

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, gekopieerd of overgenomen,
zonder de schriftelijke toestemming van de schrijver.

‘Vlaamsche romantiek... in haar vol orkest’

August Snieders (1825-1904)

‘VLAAMSCHE ROMANTIEK... IN HAAR VOL ORKEST’

Het letterkundig werk van August Snieders ontstond in de tweede helft van de negentiende eeuw. In die tijd begon in de Franse literatuur, en elders, het realisme hoogtij te vieren. Flaubert en Zola stonden toen model voor heel Europa en vonden overal navolging. Snieders voelde niets voor het Franse realisme, maar kon zich aan de nieuwe trend niet helemaal onttrekken. Zijn werk werd er enigszins door beïnvloed, met het gunstige gevolg, dat zijn laatste romans aanzienlijk dichter bij de werkelijkheid van alledag aansluiten dan zijn verhalen uit de jaren vijftig. In die jaren was Snieders nog volop romanticus en deed hij zijn uiterste best, om het voorbeeld van Conscience na te volgen. Zijn letterkundig werk uit die beginperiode werd door de letterkundige Jul. Persyn getypeerd als ‘Vlaamsche romantiek van halverwege de 19de eeuw in haar vol orkest’. Persyn bewonderde Snieders en vond hem ‘de geniaalste verteller van de heele Nederlandsche letterkunde’.

Och, we kunnen wel eens glimlachen vanuit onze twintigsteuwsche wijsheid, maar laten we niet àl te wijs wezen: Onze romantiekers, grooter, en wellicht ook beter mensen dan wij, ze meenden 't doodernstig. Hun kunst was in orde met hun geweten; en laat, door zooveel modes heen, de tijden schimmelen over dit werk als over meest alle menschenwerk, hun kunst was echt. En, door de grootsprakige wimpelflarden heen, glanst met haar patine van oude dagen, nog de jonge bezieling.
— Persyn, August Snieders en zijn tijd, deel I, Antwerpen 1925

AUGUST SNIEDERS (1825-1904)

De schrijver August Snieders werd in 1825 geboren in het Nederlands-Brabantse dorp Bladel. Zijn familie bewoonde daar een eeuwenoud huis, dat nog lang is blijven voortbestaan onder de naam ‘het Sniedershuis’, maar later bij een stadsvernieuwing werd gesloopt. De familie Snieders, die verwant was aan een Brabants adellijk geslacht, genoot in de dorpsgemeenschap veel aanzien. Vader Snieders had een ‘boeren en brouwers- en gashoudersbedrijf’ en kon zijn gezin in welstand laten leven. De oudste zoon, Jan Renier Snieders (1812-1888) studeerde in Leuven geneeskunde en vestigde zich daarna als huisarts in Turnhout. Voor zoon August was een academische studie echter niet meer weggelegd. Toen hij zeventien jaar was, stierf zijn vader en zag hij zich genoodzaakt, een baan te zoeken. Hij ging werken als letterzetter in 's-Hertogenbosch.

De levensgeschiedenis van August Snieders is het wonderbaarlijke verhaal van een Nederlandse letterzetter die hoofdredacteur werd van de belangrijkste Nederlandstalige krant in België en uitgroeide tot een van de vruchtbaarste schrijvers uit de Vlaamse literatuur. Zijn leven werd uitvoerig beschreven door de Belgische letterkundige Jul. Persyn (1878-1933).

Belangstelling voor literatuur kreeg August Snieders niet van huis uit mee. De familiebibliotheek telde maar een paar boeken: heiligenlevens, een bijbel en het populaire boek *Het Masker van de Wereldt afgetrocken*, een moralistisch werk, dat in de zeventiende eeuw werd geschreven door pater Adriaen Poirters. In Den Bosch maakte August evenwel kennis met Van Beusekom, een vrijzinnig protestant, die ooit zelf gedichten had geschreven en een grote kennis bezat van de Nederlandse dichtkunst. Door de omgang met Van Beusekom werd ‘August in overhitte haast tot rijpheid gestoofd’ (Persyn). Poëzie sprak August aan en wekte bij hem de belangstelling voor letterkunde in het algemeen. Via zijn broer Jan Renier, die dertien jaar ouder was en al romantische verhalen had geschreven, kwam hij in schriftelijk contact met het Turnhoutse Tael- en Letterlievend Genootschap. Daardoor werd zijn blik op het zuiden gericht.

In 1844 trok Snieders naar Antwerpen, waar hij een baan kreeg als letterzetter bij het *Handelsblad*. Hoofdredacteur van die krant was Louis Vleeschouwer, die er in die tijd nog in slaagde om zowel de aanhang van Conscience (klerikalen) als die van Van Kerckhoven (liberalen) aan zijn blad te binden. Persyn: ‘1845 en 1846 waren in Antwerpen jaren vol Vlaamsche Beweging in haar mooist romantische zin, die straks in haar lelijkste zou verkeerren’. Met Vleeschouwer had de letterzetter August Snieders niet veel contact, maar des te meer met Vlaamse journalisten en schrijvers, die geregeld bij de krant binnenvielen. Eén van hen, de dichter Theodoor van Rijswijk (1811-1849), ontdekte dat die zetter Snieders heel veel Nederlandse gedichten kende: van Vondel, Bilderdijk, Feith, Helmers, Van Lennep, Tollens en Beets. Met hem raakte Snieders bevriend, evenals met de schrijver Pieter Frans (Susken) van Kerckhoven (1818-1857).

In 1847 moest Vleeschouwer bij de krant verdwijnen, omdat hij te eenzijdig de kant van de Consciencisten had gekozen en aan De Roskam meewerkte. Het *Handelsblad* dreigde door zijn partijdigheid een groep lezers van zich te vervreemden. Inmiddels was het bij de krant duidelijk geworden, dat Snieders wel wat meer kon dan goed spellen en letterzetten, zodat hij van de drukkerij naar de redactie mocht verhuizen.

SCHRIJVERSDEBUUT

Snieders was journalist geworden, schreef artikelen voor zijn krant en, van tijd tot tijd, ook gedichten. In 1845 had hij in het *Handelsblad* als dichter gedebuteerd, onder de schuilnaam Wouter Snykens. In 1848 kon hij zijn eerste dichtbundel uitgeven: *Myne eerste Gezangen*. Het waren traditionele verzen, maar een enkel sprong er gunstig uit door ‘naïef-dartele en geestig-kleurige plastic’. Dat ‘dartele’ werd door veel lezers op prijs gesteld, maar baarde moeder Snieders zorgen. Zij begon zich ernstig ongerust te maken over haar jongen in de grote stad Antwerpen. August ontving van haar vermanende brieven vanwege al die ‘ontstichtende verzen’. Snieders voelde zich hoogst ongemakkelijk daardoor. Over die gedichten bleef hij zich, volgens Persyn, zijn leven lang schamen en hij zag er op

het laatst zoveel kwaad in, 'dat hij aan 't scrupuleren sloeg over die schitterende guitenstreken'. Snieders begon maar gauw aan iets anders.

Met een vriend uit de kring van De Ongeachten, Lodewyk Gerrits ((1827-1873)), zette Snieders een nieuw tijdschrift op. In 1848 verscheen *De Vriend des Volks*, een blad dat de sociale toestanden bekritiseerde en waarin de beide redacteurs hun maatschappelijke eisen formuleerden. Er moest een rechtvaardiger belastingstelsel worden ingevoerd en de belastingen op voedingsmiddelen moesten worden afgeschaft, evenals kostbare en nutteloze legers. Wat er diende te komen? Taalrechten en kosteloos onderwijs voor allen! *De Vriend des Volks* verscheen maar één keer. Later deelde Snieders mee hoe dat kwam. Het blad werd bedolven onder de kritiek: 'Men beweerde dat die kleine Vriend (des Volks) een gevaarlijke bloedroode was'.

JOURNALIST

Met de Nederlander August Snieders had het *Handelsblad* een heftig verdediger van de Vlaamse zaak binnengehaald. Snieders bleek een vlot schrijver te zijn, die de idealen van de Vlaamse Beweging hooghield en vooropstelde. Na de oprichting van De Toekomst kreeg Snieders een plaats in het Heilig Verbond. Aan de pennensrijd, die korte tijd later ontbrandde tussen *De Roskam* en de *Schrobber*, deed hij niet mee. Snieders probeerde neutraal te blijven en objectief te oordelen, wat door de strijdende partijen overigens niet werd gewaardeerd. Persyn:

Snieders hield zijn handen proper, en deed niet mee aan die Vlaamsche Beschaving. Zoo kreeg hij natuurlijk van weerskanten een krauw.

De Roskam sprak smalend over die 'verstandige onder-redacteur van het *Handelsblad*' en suggereerde vervolgens, dat Snieders heimelijk steun verleende aan de *Schrobber*. Dat daarvan geen sprake was, bleek uit een schampere opmerking aan zijn adres, die de *Schrobber* zich permitteerde. Duidelijk doelend op de Nederlander Snieders, schreef iemand daarin, dat het 'Handelsblad opgesteld werd door vreemdelingen, die naer hier zyn gewaaid zonder dat men weet wie zy zyn of vanwaer zy komen'.

Snieders bleef in het *Handelsblad* opkomen voor Vlaanderen en de Vlaamse taal, er voortdurend op aandringend, dat klerikale en liberale Vlamingen hun krachten zouden bundelen.

Het Vlaamsche denkbeeld – schreef hij – dat zich meer en meer begint te ontwikkelen, dat meer en meer de pogingen zamentrekt, is onafhankelyk van katholiek of liberael.

Vijf jaar nadat hij als zetter bij het *Handelsblad* werd aangesteld, werd Snieders benoemd tot hoofdredacteur. Onder zijn leiding ontwikkelde de krant zich tot de voornaamste spreekbuis van de Vlaamse Beweging. Snieders toonde zich een respectabel journalist, die ten langen laatste door medestanders en tegenstanders werd gewaardeerd. Al werd hij in de loop van zijn leven steeds 'katholiker', zijn krant bleef openstaan voor de brede gedachtenstroom die in beweging was gebracht. Aan het einde van de negentiende eeuw, toen de Christen-democratie aanhang begon te verwerven, besteedde het

Handelsblad daar veel aandacht aan. Snieders zag in pater Daens een geestverwant van de Nederlander Schaeppman, voor wie hij een grote bewondering had. De gedachtenwisseling tussen pater Daens en de socialisten werd gevoerd in het lijfblad van Snieders. Snieders – aldus iemand uit zijn tijd – is het 'Oranje-hart dat een Belgisch Handelsblad bezielt'. Volgens Persyn wist hij dat blad te verheffen tot een 'journalisme in grooten stijl naar de inhoud, naar den vorm alles de eenvoud zelf'.

Snieders was een belangrijk man in de Vlaamse Beweging en een goed journalist. In Antwerpen houdt een monumentale plaquette de herinnering aan hem levend. Dat veel Vlamingen hem niet zijn vergeten, is echter vooral te danken aan zijn omvangrijk letterkundig oeuvre: romantische verhalen met sterk godsdienstige inslag. Volgens Persyn was Snieders:

patriciër naar den bloede, democraat, misschien wel demagoog, naar den geest (...) die letterlievend lekkerbekt aan de groote Fransche romantiek.

ROMANTISCH SCHRIJVER

Snieders werd geboeid door de geschriften van Félicité Robert de Lamennais (1782-1854) en van Rodolphe Topffer (1799-1846). Lamennais was een vrijzinnig katholiek priester en een wijsgeer, die moderne staatkundige opvattingen van de Verlichting en de Franse revolutie in harmonie trachtte te brengen met de eisen van het evangelie. Topffer was een moralistisch romanschrijver uit Zwitserland. Dat Snieders een voorliefde koesterde voor deze twee Franstalige publicisten, is aannemelijk, omdat in zijn eigen letterkundig werk aan het moraliserende element en de evangelische inspiratie een grote plaats wordt toegekend. Snieders was een overtuigd katholiek en stak in de romans en de korte verhalen die hij schreef, zijn geloofsovertuiging niet onder stoelen of banken. August Snieders schiep, evenals zijn broer Jan Renier, een type van literatuur dat in de katholieke kring erg op prijs werd gesteld, maar daarbuiten niet altijd in de smaak viel. De Vlaamse criticus Omer Wattez, deed hun werk ooit af als: 'tendenz-verhalen voor hunne katholieke geloofsgenooten'.

Snieders was van mening, dat schrijvers een opvoedende taak te vervullen hadden ten opzichte van hun lezers, en dat hijzelf, als vroom katholiek, bij zijn lezers plichtsbef en godsdienstzin moest aanwakkeren.

'Ik tracht den mensch beter te maken door hem een beeld der volmaaktheid voor te stellen', schreef Snieders in het Voorwoord bij zijn eerste roman, *Burgerdeugd* uit 1851. Die letterkundige doelstelling was onverenigbaar met onbeperkt realisme. Een schrijver die daaraan gebonden was, kon niet alles beschrijven en zag zich voortdurend genoodzaakt, een nauwkeurige selectie te maken uit de werkelijkheid. De werkelijkheid was nu eenmaal niet zo volmaakt en vertoonde ook heel lelijke kanten. In de visie van Snieders moesten die kanten onbelicht en onbesproken blijven. Het realisme zoals dat in Frankrijk opgang maakte, vond Snieders verwerpelijk. Dat realisme veroordeelde hij als het

hartelooze kind van het scepticisme. Het onderwerp, zoo het niet aan het sensueel ontleend is, wordt opgevisch in den modder der samenleving; 't is zonder keuze, zonder schoonheidszin, zonder geestverheffing, zonder eenen straal, zonder eenen glimp die ons doet denken aan die innige verbinding met zuivere en van God uitgaande wijsbegeerte.

Zijn voorkeur voor een geïdealiseerde werkelijkheid maakte Snieders ontvankelijk voor sentimenteel-romantische verhalen. Zijn roman *De Orgeldraaier, eene geschiedenis uit den jare 1817*, die in 1854 verscheen, vertoont verwantschap met het idealistische en hypergevoelige verhaal *Paul et Virginie*, waarmee Bernardin de Saint-Pierre in 1788 de wereldliteratuur had verrijkt. Paul en Virginie herleven in Willem en Regina, de twee hoofdpersonen in *De Orgeldraaier*. Zij worden in het boek van Snieders herhaaldelijk met name genoemd. Willem, in gesprek met zijn geliefde Regina:

Dezen avond las ik een boek, *Paul en Virginia*: ik dacht ons beider levensgeschiedenis te lezen. Wij zijn ook opgegroeid als die twee kinderen (...) Ik beminde dat boek. Maar zie, op het einde scheurt het noodlot die twee wezens van elkander, en ik heb gesidderd Regina, omdat ons dit ook zal te beurt vallen.

Bij Paul en Virginie is het de woeste zee die slachtoffers eist en wreed een einde maakt aan hun liefde, bij Willem en Regina wordt de liefde bedreigd door standsverschil. Maar voor zoiets is in een romantisch verhaal altijd wel een oplossing te vinden. Dergelijke hinderpalen kunnen door een goede ontknoping volledig uit de weg worden geruimd, wat hier dan ook gebeurt. Aan het einde van het verhaal kunnen Willem en Regina zich in elkaars armen storten, – en trouwen natuurlijk.

‘EEN GRIMMIG DING’

Er is ook een heel andere Snieders dan die van de romantische verhalen; er is de Snieders van ‘Yours’, die in de jaren zestig opduikt. Het werk van een nieuwe Nederlandse schrijver was tot Vlaanderen doorgedrongen en wekte daar opvallend veel weerklank. Het waren de mild satirische schetsen van De Oude Heer Smits, een gefingeerde naam, waarachter de schrijver Mark Prager Lindo (1819-1877) zich verschuilde. Lindo was een Nederlandsschrijvende Engelsman, die als docent verbonden was aan de Koninklijke Militaire Academie in Breda. Snieders had zijn eerste boek, *Brieven en uitboezemingen van den Ouden Heer Smits* (1853), gelezen, en daar een bijzonder genoegen aan beleefd. Hij vond Lindo ‘een aangenaam en denkend verteller’ en zijn schetsen troffen hem als voorbeelden ‘van stijl en vorm’. Ook het nadien verschenen werk van die Oude Heer Smits viel bij Snieders in de smaak, met name zijn roman *Clementine*. In 1862, toen hij enige tijd in Nederland verbleef om enkele voordrachten te houden, maakte Snieders persoonlijk kennis met Lindo. De Oude Heer Smits bleek een jeugdige, vitale man te zijn, ‘die onmiddellijk door zijn fijne scherts, zijn scherp doorzicht, door een helder hoofd en een rechtgeaard hart, de aandacht des publieks boeide en dit laatste meer en meer voor zijne denkwijze innam’.

Lindo had de kunst van het schrijven afgekeken van een voormalige landgenoot, de Engelse schrijver Thackeray (1811-1863). Thackeray genoot bekendheid door zijn boek *Vanity Fair* (De kermis der ijdelheid). Een ander boek van hem was in het Nederlandse taalgebied bekend geworden: *The book of Snobs*, dat hier uitkwam onder de titel *Het Ploertenboek*. Dat werk sprak Snieders zo sterk aan, dat ook hij Thackeray ging navolgen.

Snieders schiep een nieuwe figuur, die hij in een aantal schetsen liet optreden. Geheel in de geest van Thackeray gaf hij die figuur een Engelse naam: Yours. Snieders’ levensbeschrijver Persyn had enige

moeite met deze nieuwe creatie van zijn geliefde schrijver. Yours kon van tijd tot tijd scherp uit de hoek komen en zich een 'Grimmig ding' laten ontvallen, – over Belgische schrijvers, bijvoorbeeld, of over het Vlaams toneel:

Het Vlaamsch tooneel is een hoofd zonder hersens; een lichaam met een Fransch hart; 't is een kwakzalver, die met toelage uit de stads-kas, den Vlaamschen leeuw den laatsten tand uittrekt, opdat hij later des te tammer den ruigen kop zou neêrstrekken, om tot voettapijt aan de Fransche maagd te dienen. Of wel, zoo gij wilt het, is eene dame uit de demi-monde, eene gouvernante van twijfelachtige zeden, die onzer jeugd komt leeren hoe men te Parijs de deugd vereert, de huwelijkstrouw eerbiedigt, de kinderneliefde begrijpt; hoe men bij dag zich verrijkt en 's nachts, over de gevallen slachtoffers heen, danst en 'boncoeur', zooals Pater Poirters zeggen zou.

HISTORISCHE ROMANS

In de huisbibliotheek van Snieders kreeg niet alleen de Oude Heer Smits een plaats, maar vrijwel alle bekende Nederlandse schrijvers waren daar met een of meer werken vertegenwoordigd. Beets, Hasebroek en Van Koetsveld waren er te vinden, maar vooral ook de schrijvers van historische romans: Adriaan Loosjes, Jacob van Lennep, Anna Bosboom-Toussaint, Drost, Oltmans en Schimmel. In hun voetspoor, en vanzelfsprekend ook in dat van Hendrik Conscience, schreef Snieders historische romans, waarin de historische waarheid voorop heette te staan, maar aan de verbeelding ruim baan werd gegeven, om de kunstwaarde ervan te vergroten. De historie hield Snieders bezig, vooral als die betrekking had op Vlaanderen of als zijn katholieke geloof ermee gemoeid was. Zo schreef hij een studie over Maria Stuart, de katholieke vorstin, die onthoofd werd op last van een protestantse vorstin. Hij deed ook een onderzoek naar de rol die de inquisitie in Vlaanderen had gespeeld en kwam daarbij tot de conclusie, dat de inquisitie daar niet had bestaan.

Volgens de Belgische letterkundige R.F. Lissens lag de grote kracht van Snieders op het terrein van de historische roman: daar was hij 'een geducht mededinger van Conscience'. Zijn eerste grote historische roman was *De Wolfjager* uit 1860. Daarin beschreef Snieders 'de Kempen in den Spaanschen tijd 1566-1580' en kende hij een belangrijke rol toe aan zijn voorvader Nicolaes Cuyl. Naar het oordeel van Persyn veroverde Snieders met deze roman een plaats 'in de rij der grootmeesters van den historischen roman, uit de school van Scott'. Andere bekende historische romans van Snieders zijn: *Op den Toren* (1869), *Antwerpen in Brand* (1876) en *Onze Boeren* (1889).

Snieders' historische roman *Onze Boeren* schildert, zoals de ondertitel aangeeft: 'tooneelen uit den boerenoorlog van 1798'. Het verhaal speelt in de Franse tijd. België is ingelijfd bij Frankrijk en de Belgische jonge mannen worden verplicht tot de krijgsdienst in het leger van Napoleon. De boeren, die toch al veel te verduren hebben van het Franse bewind, verzetten zich grimmig tegen de opgelegde dienstplicht. Snieders in *Onze Boeren*:

Het verlangen naar inlijving, die verloochening van gansch het verledene, bestaat slechts bij eenige omgekochten en eigenbaatzuchtigen; maar de ware Vlaming, Brabander en Limburger toont immer een diepen afkeer van de vereeniging met Frankrijk.

De steden, laf genoeg! nemen over het algemeen het opgelegde juk aan; de boer zwijgt; maar in zijn gemoed haat hij, meer dan ooit, de republiek, die hem in zijne dierbaarste gevoelens krenkt.

De boerenzonen, die er niets voor voelen om, ver van huis en haard, met het leger van Napoleon op oorlogspad te gaan, duiken onder in de uitgestrekte bossen van de Kempen. Zij vechten voor hun vrijheid tegen Franse troepen, die uitgezonden zijn om hen gevangen te nemen. Er ontbrandt een bloedige strijd, die maanden duurt en eindigt in de stad Hasselt, waar de laatste boeren roemloos ten onder gaan.

De strijd was gestreden: de boeren verslagen en verstrooid; hunne edele betrachtning werd bespot en gevloekt; hunne naam verfoeid of doodgezwegen; de vreemdeling speelde meester en zekere Belgen, op de knieën gezeten, waren gelukkig den overweldiger te mogen naäpen.

De oorlog van de Kempische boeren was al enigszins aan de vergetelheid ontrukkt door een boek dat Conscience daarover had geschreven: *De Boerenkrijg* uit 1853. Snieders vond die roman historisch nogal zwak en achtte het daarom nodig, een eigen boek aan dat onderwerp te wijden. Snieders kon de historische feiten grondiger bestuderen dan Conscience en bovendien dankbaar gebruik maken van een studie die inmiddels verschenen was. Een Franstalige historieschrijver, Auguste Orts, had zich namelijk indringend met de vergeten oorlog van 1798 bezig gehouden en de resultaten van zijn onderzoek vastgelegd in zijn boek *La guerre des Paysans*. Orts beschreef de gruwelijke gebeurtenissen die zich toen hadden voorgedaan en drukte zijn bewondering uit voor de moed en de zelfverloochening die de jonge boeren aan den dag hadden gelegd tegenover hun overmachtige en goed bewapende tegenstanders.

Nous ne pouvons sans émotion profonde, contempler le courage plein d'abnégation, le patriotisme désintéressé de ces hommes obscurs, qui vont mourir pour le pays, sa liberté, sa croyance et ne songeront pas même à jeter leurs noms au souvenir de ceux qui doivent leur survivre.

Het nageslacht bleef niet eeuwig onwetend van hun moedig verzet. De onbekende patriotten kregen hun monument en werden herdacht met een groot feestelijk gebeuren in Vlaanderen: het boerenkrijgfeest in 1898. In de literatuur werd voor hen een gedenkzuil opgericht door August Snieders. Hij beschreef hun heldendaden en hun leed in de historische roman *Onze Boeren* en in een historische novelle: *Blond Ameltje*, uit de dagen van 'Onze Boeren' (1895).

Met een andere historische roman herdacht Snieders de Spaanse Furie, die in 1576 de stad Antwerpen teisterde. Drie honderd jaar nadat die moord- en plunderpartij zich daar afspeelde, schreef hij zijn *Antwerpen in Brand* (1876), een roman in twee delen. De Spaanse huurtroepen, die lange tijd geen soldij meer hadden ontvangen, trokken samen in de stad Aalst om gezamenlijk een aanval te kunnen uitvoeren op Antwerpen. De Spaanse commandanten op het kasteel van Antwerpen deden geen enkele poging om de muiters tot bedaren te brengen en organiseerden zelfs heimelijk hun aanval op de stad.

De hopman van het kasteel, die in de roman een belangrijke rol speelt, is Del Torro, een geweten-

loze schurk, die geassisteerd wordt door een stel commandanten van hetzelfde allooi. De stedelingen, onder leiding van hun eigen gouverneur Champaigny, stellen alles in het werk om de plundersaars buiten de stadsmuren te houden. Champaigny, een hoogstaand man, wordt in zijn taak bijgestaan door markgraaf Van Varick en door zijn goede vriend, de koopman Sadgraves. Zij organiseren de stadsverdediging en weten Duitse en Noordnederlandse troepen aan hun zijde te krijgen, maar zelfs met vereende krachten zijn zij niet in staat het onheil te keren. Hun pogingen mislukken, doordat hulp-troepen die uit Wallonië afkomstig zijn, de strijd opgeven en vluchten. De Antwerpse bevolking wordt daardoor overgeleverd aan woeste plundersaars, brandstichters en moordenaars.

Snieders slaagde erin, de gebeurtenissen levendig af te schilderen, maar onthield zijn lezers al te gruwelijke details. Ook in deze roman bleef zijn realisme selectief. Een schrijver mocht immers niet alles beschrijven.

Indien men een der huizen, waaruit men klagende stemmen en getier hoorde opstijgen, ware binnengegaan, zou men getuige zijn geweest van de afschuwelijkste tooneelen, die ooit in het brein eens duivels bedacht werden. Wij hebben een eerbare pen in de hand, en zij weigert, met eenige kleur, de tafereelen te schetsen, welke zich dààr opdeden.

Om dat gruwelijke relaas aantrekkelijker, en romantischer, te maken, paste Snieders er het gebruikelijke procédé op toe. Tussen de bloedrode draden van het hoofdverhaal vlocht hij enkele strengetjes van zachtere kleur: de liefdesgeschiedenis van Jehan van Varick en Gertruda Sadgraves. In de spannende dagen die aan de beroeringen voorafgaan, wordt de hand van Gertruda toegezegd aan de Duitse graaf Hubert von Eberstein. Door dat te doen, hoopt de vader van het meisje de Duitse graaf gunstig te stemmen en zijn steun bij de stadsverdediging te verwerven. Nood breekt wet, en in dit geval ook het hart van Jehan van Varick. De gevechten in de stad, die zoveel leed veroorzaken, hebben voor de jongelui een onverwachte afloop. Beiden behouden het leven, maar de Duitse graaf wordt gedood. Hun hartroerende liefde mag voortbestaan en vindt zijn voltooiing in een huwelijk. Antwerpen in Brand zou kunnen eindigen met de dichtregels van Vondel die Snieders aanhaalt aan het slot van *De Orgeldraaier*: ‘Die liefde is sterker dan de dood’.

ANTWERPSE ROMAN

Een roman die zich afspeelt in het Antwerpen van Snieders’ eigen eeuw, kreeg als titel mee: *ALLEEN in de WERELD* (1880). Het verhaal gaat over een man, een burggraaf, die zijn vrouw verlaten heeft, maar op het einde van zijn leven bij haar terugkeert. De man heeft een tijd in het buitenland gewoond, maar is uiteindelijk in Antwerpen teruggekeerd, waar hij onder de gefingeerde naam Golden een verborgen en eenzaam bestaan leidt. Op een dag wordt hij aangesproken door het dochtertje van de burens en Golden is daar zo door gecharmeerd, dat hij voor haar een mooie pop koopt. Die pop brengt het verhaal op gang. Golden maakt kennis met de vader van het kind, de heer Daliski, een uit Polen gevluchte leraar, die taallessen geeft. Daliski heeft in Polen zijn vrouw verloren en woont nu met zijn dochters in Antwerpen. De oudste dochter Adriana is ziekelijk en Golden, die geld genoeg bezit, biedt haar een

vakantie aan zee aan. Vader Daliski kan niet meegaan en daarom houdt Golden zelf Adriana en haar kleine zusje gezelschap tijdens een verblijf in Blankeberghen.

In de kustplaats maakt Adriana kennis met Sybrand d'Engelgrave, met wie zij het bijzonder goed kan vinden. Door die kennismaking komt veel aan het licht. Golden blijkt in werkelijkheid D'Engelgrave te heten en de vader van Sybrand te zijn. Na talloze complicaties komt het echtpaar D'Engelgrave tot verzoening en kunnen Adriana en Sybrand met elkaar trouwen.

De moraal van het verhaal wordt de lezer niet onthouden. De burggraaf D'Engelgrave, die zijn vrouw verliet op grond van onjuiste verdenkingen, komt tot het inzicht dat zijn optreden verkeerd was. Na alles wat er gebeurd is moet hij bekennen:

Valsche eigenliefde, dwaze trotsheid, eigen aan veler opvoeding in de hooge wereld, is de schuld dat wij ongenadig, jaren lang, al ons levensgeluk vergalden.

Dit verhaal over liefde en verzoening wordt spannend gemaakt door de geniepige manipulaties van enkele louche figuren, – zonder geloof en zonder moraal uiteraard. Een van hen, een jongeman die graag de Don Juan uithangt, is een boemelstudent en een aanhanger 'van het materialisme of naturalisme, zooals men nu zegt, in taal en zeden, en heeft dus alles wat hooger staat dan zijne hersenkas, weggecijferd'.

Tijdens het schrijven van *ALLEEN in de WERELD* las Snieders de afgewerkte gedeelten van de roman voor in de beslotenheid van de huiselijke kring. Als zijn kinderen niet aandachtig luisterden naar het verhaalfragment, nam hij het opnieuw onder handen. Het luistergedrag van de kinderen was voor hem een voornamere toetssteen dan de kritiek van de recensenten. Bij *ALLEEN in de WERELD* werkte die aanpak blijkbaar uitstekend, want het werd een zeer onderhoudend verhaal. Ook Persyn toonde zich ingenomen met dat boek. Hij prees het als 'onze beste avonturen detective-roman', die bovendien meer te bieden had dan het doorsnee-avonturenverhaal door 'de zielkundige ontleding van een ingewikkeld geval, belangwekkend genoeg voor een rechtsterstudie'.

ALLEEN in de WERELD is een romantisch avonturenverhaal met een sfeer die vaag herinnert aan Sue's *Mystères de Paris* en met een aangename neiging tot realisme. Selectief realisme, welteverstaan.